

בס"ד. שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "ויהי מקץ", "כתרגומו מסוף¹, וכל לשון קץ סוף הוא" — דכיון שהמאורע ("ויהי") ד"פרעה חולם" אינו המשך וסוף ("מקץ") למאורע שלפניו², שהרי "לא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו"³, הרי לכאורה מוטב לפרש ש"קץ" הוא לשון (סוף בגלל שהוא ה"קצה", ובמילא יכול להתפרש גם על הקצה הראשון) תחלה⁴, שחלום פרעה ה' בתחלת השנתיים ימים⁵, ולכן צריך רש"י להוכיח שגם כאן הפירוש ד"מקץ" הוא "מסוף"; והשייכות של ב' הפירושים ב"מקץ",

את זמן חלום פרעה.
(3) ס"פ וישב.

(4) ולהעיר, שיש פירוש נוסף ב"מקץ" — מלשון מקצת, כמו "ומקצה אחיו לקח גוי" (ויגש מזו, ב). ובכל מקום מובן הפירוש לפי הענין המדובר:

בפסוק "ויהי מקץ ימים" (בראשית ד, ב) — מובן שהוא מלשון מקצת (כעבור מקצת ימים), ולא שייך לפרש מלשון סוף או התחלה, שהרי נאמר "מקץ ימים" סתם, ולא נתפרש מספר של ימים שנוכל לומר שמאורע זה ה' בסופם או בתחלתם.

ואילו בפסוק "מקץ עשר שנים לשבת אברם גו'" (לך לך טז, ג) — מובן שהוא מלשון סוף, ולא מלשון תחילה, כיון שלא נזכר שום מאורע שאירע לאחר העשר שנים, שמאורע זה ה' בתחלתם; ובודאי לא שייך לפרש מלשון מקצת (כעבור מקצת שנים לשבת אברם), שאז אין מקום להוסיף "עשר שנים", שהרי כאן לא נוגע שאר השנים שלאחרי ה"מקצת".

(5) ואף שעברו שנתיים ימים מחלום פרעה עד התחלת שני השבע, הרי זה יכול להקרא דבר ש"ממהר האלקים לעשותו" (פרשתנו מא, לב) — כפי שמצינו בפרש"י ר"פ וישב: "ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף", אף שבינתיים עברו תשע שנים!

(1) ולהעיר מהמבואר ב"כללים בדברי רש"י" (הנדפס בכמה חומשים) חילוקי האופנים שבהם מביא רש"י פירוש התרגום: לפעמים מביא רק פירוש התרגום, ולפעמים מביא גם את הפירוש הפשוט (ובזה גופא — לפעמים מקדים את הפירוש הפשוט, ולפעמים מקדים את פירוש התרגום); לפעמים כותב "כתרגומו", ולפעמים "ותרגומו", לפעמים "התרגום" סתם, ולפעמים "ואונקלוס תרגם"; ולפעמים אינו מסתפק בתיבת "כתרגומו", אלא מעתיק גם פירוש התרגום — שכל זה הוא בדיוק. וע"פ המבואר בכללי רש"י, מובן בנדו"ד — שרש"י אינו מביא פירוש נוסף, אלא כותב רק "כתרגומו", ומעתיק גם פירוש התרגום — שפירוש התרגום אינו כהפירוש הפשוט, ואעפ"כ מפרש רש"י כפירוש התרגום.

(2) ומה גם שמאורע זה שאירע עם שר המשקים ושר האופים (מאורע שאירע עם שני גוים) אינו מאורע חשוב* שבו תסמן התורה

(* ולפי המסקנא, "כתרגומו מסוף" — עכצ"ל, שחשיבות המאורע היא בגלל שייכותו ליוסף (צדיק עליון, שעל ידו נמשכים כל ההשפעות בעולם), כפי שפירש רש"י (ס"פ וישב) ש"מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הוזקק להיות אסור שתי שנים", אף שענין זה לא נתפרש בקרא.

סוף או תחילה, לב' הפירושים בפנימיות הענינים, פירוש הזהר⁶ דקאי על "קץ דשמאלא", ופירוש האריז"ל דקאי על "קץ הימין", ושייכותם זל"ז, שע"י בירור הניצוצות ב"קץ דשמאלא" באים ל"קץ הימין" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 196 ואילך.

ב. ויש להוסיף בנוגע לב' הפירושים בפנימיות הענינים — בפרטיות

יותר:

איתא בזהר⁸ שיש "קץ הימים" ו"קץ הימין": "קץ הימים" — מורה על היפך הקדושה, שלכן, בחטאו של קין נאמר⁹ "ויהי מקץ ימים", ואילו "קץ הימין" הו"ע נעלה בקדושה, שלכן נקרא זמן הגאולה העתידה בשם "קץ הימין"¹⁰. וכיון שבפרשתנו נאמר "ויהי מקץ גו' ימים", לכן מפרש הזהר שקאי על "קץ דשמאלא".

ועד"ז נתפרש הפסוק "ויהי מקץ שנתיים ימים" — בתורה אור¹¹:

"ויהי מקץ שנתיים ימים, פי', שבחי' שנתיים ימים, שהם בחי' יום ויום, בחי' השעשועים הנ"ל (בחי' התענוג שבתורה, שעז"נ¹² ואהי' אצלו גו' שעשועים יום יום גו'), הם אצלו בקץ ותכלית, כלומר, שאין לו בחי' הנ"ל בעסק התורה".

ויש לומר, שמזה נעשה גם ענין של מדידה והגבלה (קץ ותכלית) בכללות העסק בתורה — שאף שעוסק ומתייגע בתורה, הנה מזמן לזמן ה"ה מפסיק מלימודו, כדי לנוח [באמרו: וכי מחוייב אני להתייגע במשך כל היום כולו?!] — צריכים אמנם ללמוד תורה ולקיים מצוות, אבל מוכרחים גם לנוח קצת...], והמנוחה שלו היא באופן של הפסק, היינו, שחסרה אצלו הכוונה שהמנוחה היא כדי שע"ז יתוסף כח וחיות בהלימוד שלאחרי המנוחה, ולכן הרי זה נעשה הפסק אמיתי, היינו, שבשעת המנוחה ה"ה שוכח על התורה כו'.

וכיון שמפסיק ופונה לרגע מתורת הוי' — הרי זה כתורת הבעש"ט¹³ על הפסוק¹⁴ "וסרתם ועבדתם אלקים אחרים", "כי כאשר האדם מפריד את עצמו מהשי"ת, מיד הוא עובד עבודה זרה, ולא יש דבר ממוצע".

וכפי שמצינו גם בכללות הענין דמ"ת:

(11) ריש פרשתנו (לב, א). וראה גם אוה"ת

ריש פרשתנו (שלח, ב).

(12) משלי ה, ל.

(13) צוואת הריב"ש סע"ו.

(14) עקב יא, טז.

(6) פרשתנו קצג, ב. קצד, א.

(7) ל"ת להאריז"ל עה"פ סוף דניאל.

(8) ח"ב קלד, סע"א.

(9) ראה הערה 4.

(10) סוף דניאל.

במשך זמן קצר לאחרי מ"ת — נכשלו בני" בחטא העגל. ולכאורה אינו מובן: הרי מצינו שאפילו שירת המלאכים פעלה ביטול במחנה שנחריב¹⁵, ועאכו"כ במ"ת שאז הי' הגילוי של הקב"ה בעצמו (לא רק מלאכים), כמ"ש¹⁶ "וירד הוי' על הר סיני" — הרי בודאי נפעל ביטול בכל העולם כולו, וכמארוז"ל¹⁷ שמכל ד' רוחות ומלמעלה ומלמטה היו שומעים את הדיבור יוצא אנכי הוי' אלקיך¹⁸, וכן בנוגע לכל פרטי הנבראים שבעולם אמרו רוז"ל¹⁹ "עוף לא פרח שור לא געה וכו'". וא"כ, איך יתכן שמשך זמן קצר לאח"ז באו בני" לידי חטא, ועד לחטא של ע"ז, שהוא ההיפך ד"אנכי הוי' אלקיך"?

אך הענין הוא — שלמרות גודל מעלת הגילוי דמ"ת ופעולת הביטול בכל העולם, הרי כיון שגילוי זה נפסק, כמ"ש²⁰ "במשוך היובל גו'", שזהו סימן לסילוק שכינה²¹, הנה הפסק זה נותן מקום שמיד לאח"ז יוכל להיות חטא העגל.

ואם לאחרי הגילוי העצום דמ"ת, פעל ההפסק נתינת מקום לירידה עד להיפך ממש — הרי מכ"ש בנוגע ללימוד התורה דכל אחד מישראל, גם בהיותו במדריגה נעלית ביותר, באופן של תענוג ("שעשועים יום יום"), הנה אם הוא באופן של הפסק (קץ ותכלית), יכול ההפסק להביא למעמד ומצב שהוא היפך התורה.

וזהו הקישור של פירוש התו"א עם פירוש הזהר — שכאשר לימוד התורה הוא באופן שחסר אצלו בחי' "שנתיים ימים" ד"ואהי' גו' שעשועים יום יום", הנה סוכ"ס יכול להשתלשל מזה גם הענין ד"קץ דשמאלא".

ג. וכיחד עם זה, ישנו גם פירוש האריז"ל ש"מקץ גו' ימים" קאי על "קץ הימין" דקדושה.

ויובן ע"פ המשל הידוע²² מגלגל החוזר²³, שאלו שנמצאים בצידו הגלגל, הנה העלי' או הירידה שלהם תלוי' באופן סיבוב הגלגל לצד זה או לצד זה, אבל כשנמצאים בנקודה היותר תחתונה של הגלגל, הרי לאיזה כיון שיסוב הגלגל, בהכרח שתהי' עלי'. וכן הוא ברוחניות,

15) ראה סנהדרין צה, ב. תו"ח שמות ל,

20) שם יט, ג.

21) פרש"י עה"פ.

ג.

16) יתרו יט, כ.

17) שמור"ר פ"ה, ט. תקו"ז תכ"ב (סד, ב).

18) וש"נ. וראה גם אג"ק ח"ט ריש ע' ערב. תו"מ ח"י"ד ס"ע 125.

18) שם כ, ב.

23) לשון חז"ל — שבת קנא, ב.

19) שמור"ר ספכ"ט.

שכאשר נמצאים בנקודה התחתונה ביותר שאין למטה ממנה, מוכרח להתחיל סדר של עליות.

וע"ד מ"ש אדמו"ר האמצעי²⁴, שהעני יכול לבוא להרגש המרירות על ריחוקו מאלקות בנקל יותר מאשר העשיר. וההסברה בזה — דלכאורה אינו מובן: מהי השייכות של עניות כפשוטה (לא "עני בדעת"²⁵, אלא עני בגשמיות), להרגש המרירות על הריחוק מאלקות — ע"פ הידוע שכל איש ישראל הוא בעצם טוב, ומה שנכשל בחטא הרי זה רק בגלל שיצרו הרע אנסו²⁶, ולכן, כשבא למצב של עניות, היפך המעמד ומצב ד"וישמך גו"י שמזה בא לידי "ויבעט"²⁷, אזי מתבטל האונס של היצה"ר, ומתגלה הטוב שבפנימיותו.

ועד"ז בנוגע לעניות ברוחניות — שכאשר בא לנקודה היותר תחתונה במצבו הרוחני, עד כדי כך, שאינו יכול עוד להטעות את עצמו, ומרגיש שנעשה נפרד רח"ל מהקב"ה, אזי בהכרח שיבוא לידי עלי', והיינו לפי שמיצבו הירוד נוגע לו ביותר ("עס דערנעמט אים"), עד ששב בתשובה כו'.

וזהו גם הקישור של פירוש הזהר עם פירוש האריז"ל — כי, ע"י קץ דשמאלא באים לקץ הימין.

ועד"ד מ"ש הצ"צ²⁸ בפירוש "קץ הימין", דקאי על מלכות דאצילות, שנקראת "אחרית", סופא דכל דרגין — שמצד "אור חוזר" ה"ה נעשית בחי' כתר מלמטה למעלה.

וכמו שהוא בקדושה גופא, כן הוא גם למטה יותר — שמהמעמד ומצב ד"קץ דשמאלא" באים ל"קץ הימין".

וכידוע בענין "מאטו רגלין ברגלין"²⁹, שמבחי' רגלין דלעו"ז, ועד לדרגא היותר תחתונה שברגל דלעו"ז גופא, שזהו העקב, עקבתא דמשיחא, מתעורר ונמשך גילוי בחי' רגלין דקדושה, שזהו גילוי המשיח, שמתחיל מבחי' הרגלים, והולך ומתעלה בעילוי אחר עילוי.

* * *

(24) אזה"ת פרשתנו שם. וראה גם ד"ה

מקץ דש"פ מקץ תרל"ב (סה"מ תרל"ב ח"א ע' לה ואילך).

(25) ראה זח"ב רנח, א ובמק"מ שם. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' ססט. אזה"ת בשלח ע' תצו.

(24) ראה דרך חיים ה, ב.

(25) ראה נדרים מא, רע"א. כתובות סח, סע"א.

(26) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(27) האזינו לב, טו.

ד. הביאור בפירושו רש"י על הפסוק³⁰ "חלילה לעבדיך", "חולין הוא לנו, לשון גנאי. ותרגום חס לעבדיך, חס מאת הקב"ה יהי עלינו מעשות זאת, והרבה יש בגמ' חס ושלום", ולא כבפ' וירא³¹, "חלילה לך", "חולין הוא לך" — כי, בפ' וירא מדובר אודות הקב"ה, שאצלו לא שייך כלל ענין של חולין, משא"כ בפרשתנו שמדובר אודות בני אדם ששייכים לעניני חולין, צריך להוסיף "לשון גנאי". אבל פירוש זה אינו מספיק, דכיון שהוצרכו לשלול ענין של גניבה, ה"ל להם לומר זאת בלשון ברור של גנאי, ולכן מוסיף לפרש "חס ושלום", שזהו דבר מופרך. וההוראה — שאצל יהודי צ"ל נרגש בגלוי (גם בהיותו בגלות בין אוה"ע, שגם הם יכירו³²) שהעסק בעניני חולין הו"ע של גנאי, כמו אצל הקב"ה, שגם האור האלקי שבערך העולמות אינו נתפס ח"ו בעולמות, וכמ"ש³¹ "חלילה לך השופט כל הארץ", שגם בדרגת האלקות שמעשה התחתונים תופס מקום לשפטם כו' ("בית דינו"³³), אין מקום לענין של חולין³⁴ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 359 ואילך.

* * *

ה. נזכר בהתוועדות די"ט כסלו³⁵, שלאחרונה הגיע "ביכל חסידות" שיצא לחירות מן השב"י בפעטערבורג, מקום המאסר של רבינו הזקן. גם אם לא היו שם מאמרים חדשים, הרי, עצם העובדה שהמאמרים נמצאים ב"ביכל" נוסף, היא בבחי' חידוש; ובפרט שיש שם גם מאמרים חדשים, שלעת-עתה לא מצאתים במקום אחר.

שלמעלה מהשתלשלות — לא שייך ענין של משפט על מעשה בני אדם, כיון שמעשה התחתונים אינו נוגע כלל, כמ"ש (איוב לה, ו-ז) "רבו פשעין מה תעשה לו אם צדקת מה תתן לר".

34 ולהעיר, שעיקר ענין הדין ומשפט הוא מצד בחי' "הוא", אלא שזהו ע"י אמצעות "בית דינו", שלכן נאמר "הוא ובית דינו" (בוא"ו החיבור), שמורה ש"בית דינו" טפל ל"הוא". ועפ"ז יש לפרש "חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט" (בתמי) — דכיון שסוכ"ס הנך (בחי' "הוא") "השופט כל הארץ", לא יתכן ש"לא יעשה משפט". 35) ס"ח (לעיל ס"ע 25 ואילך).

30) פרשתנו מד, ז.

31) יח, כה.

32) כמ"ש (תבוא כח, יו"ד) "וראו כל עמי

הארץ כי שם ה' נקרא עליך".

וע"י הנהגה זו נשלמת כוונת הגלות —

"לא הגלה הקב"ה את ישראל .. אלא כדי שיתוספו עליהם גרים" (פסחים פז, ב), שהו"ע בירור ניצוצות הקדושה שנמצאים בדברים הגשמיים שבארצות העמים (תו"א בראשית ו, רע"א. ובכ"מ), ועי"ז פועלים את קיום היעוד (ישע"י מ, ה) "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר", שגם הבשר הגשמי יראה אלקות.

33) פרש"י וירא יט, כד. — משא"כ מצד

בחי' "הוא" שלמעלה מ"בית דינו", בחי' או"ס

ולכן, אחזור עתה מאמר של חנוכה מאדמו"ר מהר"ש³⁶, "הנחה מוגה", שלעת-עתה לא מצאתי במקום אחר. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר מאמר ד"ה כי עמך מקור חיים³⁷.

* * *

1. כמדובר³⁸ כמ"פ³⁹, יש שייכות וצד השווה בין עניני חנוכה ועניני י"ט כסלו⁴⁰. וגם בזמן — הרי התחלת ימי חנוכה⁴¹ היא בשבעת הימים של י"ט כסלו.

בי"ט כסלו התחיל הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה⁴². וגם נס חנוכה ה' בשמן — פנימיות התורה⁴³, וזה הביא את הדלקת נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ⁴⁴.

זאת ועוד:

דובר בשבת שלפנ"ז (פ' וישב)⁴⁵, שהגאולה של רבינו הזקן (שהיא ענין כללי) קשורה עם ג' הענינים הכלליים דעולם שנה נפש⁴⁶, וכפי שכותב רבינו הזקן באגרת הקודש שלו (להרה"צ וכו' רלוי"צ מברדיטשוב) בבואו מפעטערבורג⁴⁷, שהגאולה היתה "יום יט כסלו, יום ג' שהוכפל בו

המאה להסתלקות-הילולא שלו. (41) אשר "עיקר הנס ביום הא' .. והוא כולל ז' ימים" (שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב).

(42) סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(43) דרושי חנוכה. ובכ"מ.

(44) שבת כא, ב. וחזן הכי רחוק, דרשות הרבים ולא רק חזן דחצר — כפס"ד (טושו"ע או"ח סתרע"א ס"ה). וראה רד"ה ת"ר נ"ח תרמ"ג (נדפס ב"התמים" ח"ג ע' מו. ולאח"ז בסה"מ תרמ"ג ע' לה).

(45) במאמר ד"ה יום אשר עשה ה' לנו פ"ג (לעיל ע' 47).

(46) שהם "יסוד כל ס' יצירה". וראה רד"ה והר סיני עשן תרכ"ח (סה"מ תרכ"ח ע' קמד).

(47) נדפס בבית רבי ח"א פי"ח. "היום יום" ע' ד. (חוברת יט כסלו — בלה"ק — ע' 22 — בשלימות). אג"ק אדה"ז ריש ע' רלב.

(* שנת תשכ"ו (ראה לעיל הערה 38). המו"ל.

(36) ד"ה כי עמך מקור חיים תרל"ב — י"ל בקונטרס בפני עצמו ו' טבת שנה זו, ולאח"ז בסה"מ תרל"ב ח"א ע' כז ואילך.

(37) ב"פתח דבר" לקונטרס הנ"ל, ש"כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לאמר מאמר זה בהתוועדות דש"פ מקץ, שבת חנוכה דהאי שתא (עם איזו הוספת וכו')". — לע"ע לא הגיע לידינו (המו"ל).

(38) מכאן עד סוס"ז הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בשעתו, ופעם נוספת — לקראת חנוכה תשכ"ו, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ה ע' 442 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(39) ראה גם מכתב ימי חנוכה שנה זו (אג"ק חכ"ג ס"ע שב ואילך). שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה דאשתקד בתחלתה (תו"מ חל"ח ע' 321). וש"נ.

(40) ראה ג"כ לקו"ד ח"א ע' כא. — שייכות המספרים יט כה — מובנת עפמש"כ בתו"א בראשית (ו, רע"ד) ולקו"ת נציבים (מו, סע"ב) ובהגהות הצ"צ לשם, אשר השנה* שנת

כי טוב, יום הילולא רבא דרבינו הקדוש נ"ע", והרי "יום ג'" — למנין שבעת ימי הבנין — הוא בחי' עולם; "יום יט כסלו" — למנין ימות השנה, ו"יום הילולא רבא כו'" ענינו — עליית והסתלקות הנפש (כמדובר בארוכה בשבת שלפנ"ז).

וכן גם החידוש של נרות חנוכה (לגבי נרות המקדש⁴⁸) הוא בכל ג' הענינים דעולם שנה נפש⁴⁹: א) נרות המקדש היתה להם הגבלה בעולם — רק במקום המקדש, ונרות חנוכה הם בכל מקום, ואפילו בחוץ לארץ. ב) נרות המקדש היתה להם הגבלה בזמן (שנה) — רק בזמן הבית, ונרות חנוכה — "איך בטלין לעולם"⁵⁰. ג) נרות המקדש היתה להם הגבלה בנפש — כהן דוקא, ובנרות חנוכה נצטוו כל בני, אנשים ונשים, שהרי "אף הן היו באותו הנס"⁵¹.

ז. השייכות של י"ט כסלו עם חנוכה היא גם בזה ששניהם קשורים עם צדקה⁵²:

ה"פדה בשלום נפשי"⁵³ הוא ע"י הצדקה ש"היא שעמדה לנו לפדות כו"⁵⁴, ולכן כמה שנים היו נוהגים לערוך מגבית לצדקה בי"ט כסלו⁵⁵. ובחנוכה — "נוהגין הנערים העניים לסבב על הפתחים כו"⁵⁶, ו"אנו⁵⁷ מחוייבים בימי חנוכה . . גמ"ח בממון וגוף"⁵⁸.

(56) מג"א ריש הל' חנוכה — הועתק בדברי נחמ" — השלמה לשו"ע אדה"ז אור"ח סו"ס תרע. — אבל עדיין צ"ע בזה. כי לא ראיתי כל רמז לזה במנהגי חנוכה של כ"ק מו"ח אדמו"ר. ואף שאין לא ראינו רא"י, ובפרט בצדקה שמתן בסתר יפה בה — הרי, לכאורה מילתא הוא מה ש(לבד ממשנת בד"ה בכ"ה בכסלו — בתו"א (וישב כט, ג ואילך) וביאוריו בשערי אורה ואוה"ת — דמעשה הצדקה נק' כובע ישועה, ומס"ג דחנוכה המשיכה מתנה מרובה, המשכת כובע ישועה להיות כו') לא אשתמיט להזכיר בשום מאמר חסידות (שראיתי ע"ע) או שיחה ומכ' רבותינו ע"ד צדקה במיוחד בחנוכה (אף שכ"כ עניני חנוכה נזכרו ונתבארו בהם ובפרטיות). ובפרט שנמצא הוא בכמה מס' פולין וכו'. — ומי שימצא ע"ד בתורת נשיאינו ודאי יודיעני ות"ח מראש מקול"ע. — בסי' מהרי"ד*

(* ח"ב שער החנוכה קנו, א.

(48) אע"פ שנרות המקדש — גרמו לנרות חנוכה (ראה גם תו"מ חל"ה ע' 313. וש"נ).
 (49) ראה תו"א רד"ה בכ"ה בכסלו (וישב כט, א): "והנה יש עולם שנה נפש וכשם כו".
 (50) ראה רמב"ן ר"פ בהעלותך.
 (51) שבת כג, רע"א. טושו"ע או"ח סתרע"ה ס"ג.
 (52) ראה גם שיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה תשכ"ג ס"ח (תו"מ חל"ה ע' 337). וש"נ.
 (53) תהלים נה, יט. — אשר כשקרא אדה"ז "בפסוק פדה בשלום נפשי קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי בשלום" (נסמן לעיל הערה 47).
 (54) תניא (אגה"ק סו"ס ד). וראה גם באגה"ק לרלו"צ (הנ"ל) שכתב בבואו מפ"ב: "בזכות ארץ הקדושה ויושבי" והיא שעמדה לנו כו".
 (55) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשח"י סל"ז (תו"מ חכ"א ע' 234).

וישנם "זריזין מקדימין"⁵⁹ שכבר שלחו את נדבת לבם. ויה"ר שאלו שלא עשו זאת עדיין, יעשו זאת עתה עכ"פ, בימי חנוכה, ובפרט ב"זאת חנוכה"⁶⁰ — יום שבו קורין בתורה⁶¹ יותר מבכל ימי החנוכה (והרי אצל בני מתחיל כל ענין — מתורה. וע"ד ומטעם זה צריך חתן לעלות לתורה קודם החתונה — "שבת אופרופין"⁶²).

וכדאי וטוב שימסרו את הדברים גם לאלו שאינם נמצאים כאן עתה, וכל המרבה — במסירת הדברים לאנשים רבים יותר, ובנתינות גדולות יותר⁶³ — הרי זה משובח.

וגדולה מצות הצדקה שעלי' נאמר⁶⁴ "וצדקתו עומדת לעד", וכדאיתא בקבלה⁶⁵ בנוגע לרושם המצוה שמאיר במצח האדם עושה המצוה — כפי שרואים אלה שיש להם עינים פקוחות — שבכל המצוות הרי זה רק בזמן עשיית המצוה, אבל הרושם שנעשה ממצות הצדקה הוא "לעד".

זה. כן להוסיף אשר אדה"ז מדגיש (כנ"ל) "קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו" היינו שכל עניני הפסוק פדה בשלום שייכים לגאולה, שהם ג' הקווין (ברכות שם. נת' בארוכה בהצ"צ לתהלים (נה, יט)) ובחנוכה ג"כ "ני"ח משמאל ומזווה מימין .. והיחוד שביניהם" (תו"א ביאור לד"ה נ"ח מצוה כו' בתחלתו (פרשתנו מב, ד). ועיין ג"כ אוה"ת להצ"צ סד"ה מזווה מימין) ובשאלות (כו): "מזווה מימין ונ"ח משמאל ובעה"ב בטלית מצויצת באמצע". ובשו"ת מהרי"ל סס"מ מסיים בזה: "ולקיים החוט המשולש כו".

59 פסחים ד, א. וש"נ. וראה תניא אגה"ק סכ"א.

60 במעלת "זאת חנוכה" — ראה ד"ה ברוך שעשה נסים (להצ"צ) קרוב לסופו (אוה"ת בראשית (כרך ה) תקנו, ב).

61 קריאה השייכת לחנוכה.

62 ראה ד"ה וכל בניך תרפ"ט בסופו (סה"מ קונטרסים ח"א יט, סע"ב. תרפ"ט ס"ע 79 ואילך). וראה גם תו"מ חמ"א ע' 277. וש"נ.

63 כנ"ל בפרמ"ג גמ"ח א) בממון ב) וגוף.

64 תהלים קיב, ט. וראה תניא אגה"ק ס' לב שזוהו אפילו במי שכפוהו ליתן צדקה.

65 ס' הילקוטים עה"פ.

(ואולי קטע זה מהצ"צ) מבאר הנ"ל שבחנוכה חולקין "מעו"ת לעניים שמחזירין על הפתחים, שהוא על פתח הבית מבחוץ שהוא בחי' בכל מאדך בכל ממונך" (ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א).

57 פרמ"ג שם. וע"פ דברי הפרמ"ג יש לתרץ התמי' מה שלא מצינו בחנוכה ענין לעומת מה שפשטו היוונים ידם בממונם (רמב"ם הל' חנוכה רפ"ג). ובפרט שי"ל שלעומת כל פרט ופרט המנוי ברמב"ם (שם) מצינו הפכו בעניני חנוכה. והם (על סדר הרמב"ם ובלשונו): "גזרו גזירות (לעומת זה הלל — שענינו חירות. שלכן א"א אותו אם אכתי עבדי דאחשורוש אנן. מגילה יד, א) בטלו דתם (הודאה. ועייג"כ תו"א סד"ה בכ"ה בכסלו) ולא הניחו אותם לעסוק בתומ"צ (שלכן קבעו הנס בנרות, ע"ש הפסוק (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותו"א. תו"א רד"ה ענין חנוכה) ופשטו ידם בממונם (כנ"ל) ובבנותיהם (נשים) חייבות כנ"ח. שבת שם) ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות (באו בניך לדברי ביתך ופינו את היכלך) וטמאו הטהרות" (טהרו את מקדשך). (רשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א).

58 להעיר אשר פדה בשלום דחז"ל אתורה וגמ"ח (ברכות ח, רע"א ובפרש"י) שזהו ענין נ"ח משמאל ומזווה מימין (עיין הדרושים ד"ה

וגדולה מצות הצדקה שהיא המצוה היחידה שעלי' אומר הקב"ה
 "ובחנוני נא בזאת"⁶⁶, והקב"ה אומר ומבטיח "עשר בשביל שתתעשר"⁶⁷.

* * *

ח. בהמשך להמדובר אודות ענין הצדקה, דובר גם בנוגע לענין
 המעשר (שבדוגמת הצדקה), שנת"ל⁶⁸ בדברי הרמב"ם⁶⁹ ש"יצחק הפריש
 מעשר" (ואילו הראב"ד אומר שאברהם הפריש מעשר), ונתבאר שייכות
 ענין המעשר (ענין של חסד) לעבודתו של יצחק שענינו קו הגבורה⁷⁰ —
 נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה⁷¹ בלקו"ש ח"ה
 ע' 68 ואילך.

* * *

ט. הביאור בפירושו רש"י סוף פרשתנו, "ומה נצטדק", "לשון צדק,

התקנה תפלת מנחה במשך כל הזמן שלאח"ז:
 אם אברהם לא הסכים לתקנה — אזי גם יצחק
 לא הי' ממשיך בכך, שהרי בודאי לא עשה
 יצחק דבר שאברהם לא הסכים עליו. ועכצ"ל,
 שלאחרי שיצחק תיקן תפלת מנחה, הסכים
 עמו אברהם, וגם הוא התפלל תפלת מנחה.
 וכיון שהמשך וקיום התקנה תפלת מנחה (גם)
 אצל יצחק הי' בגלל שנתקבל הדבר אצל
 אברהם, לכן נקראת "צלוחי' דאברהם".
 אבל עדיין צריך להבין בפנימיות הענינים
 — מהי השייכות תפלת מנחה שנתתקנה
 ע"י יצחק, שענינו גבורות, לאברהם שענינו
 חסד?

אך הענין הוא — כאמור לעיל — שזהו
 מצד ההתכללות שבקדושה, ובשמים: בתפלת
 מנחה (ששייכת לקו הגבורות) — כלולה גם
 בחי' החסד; וכן בנוגע לאברהם, שאף שענינו
 מצד החסד, כלול בו גם גבורה, וכמ"ש (וירא
 כב, יב) "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה"
 (ראה תניא אגה"ק סי"ג. ובכ"מ).

(71) בשילוב שיחות ש"פ תולדות ו"ט
 כסלו שנה זו.

שתפלה צריכה להיות בבית, ולא במקום פרוץ
 (ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"צ ס"ה. וש"נ) —
 כיון שלא הי' יכול לתקן מנחה במקומו של
 אברהם, ולכן הוכרח לילך "בשדה".

(66) מלאכי ג, יו"ד. תענית ט, א. וראה
 ושוש"ע יו"ד סוסרמ"ז ובאחרונים שם.
 (67) שבת קיט, א. תענית שם.
 (68) שיחת י"ט כסלו סכ"ב (לעיל ע' 29).
 וש"נ.

(69) הלי' מלכים רפ"ט.
 (70) נוסף על הביאור שזהו מצד ענין
 ההתכללות שבקדושה, ובשמים: בנוגע לצדקה
 — אף שעיקרה חסד, ה"ה שייכת גם לגבורה,
 כמ"ש (משלי יד, לד) "צדקה תרומם גוי",
 והרי העלאה (תרומם) היא מצד הגבורה;
 ובנוגע ליצחק — אף שענינו בחי' הגבורה,
 יש בו גם בחי' החסד.

ועפ"ז יש לבאר גם בנוגע לתפלת מנחה
 (שתיקן יצחק) שמצינו שנקראת "צלוחי'
 דאברהם" (יומא כח, ב ובחדא"ג מהרש"א שם.
 וראה גם תו"מ חמ"א ע' 313 ובהערה 27 שם):
 ובהקדם הביאור ע"פ נגלה: איך הי' יצחק
 יכול לתקן תפלת מנחה בחי' אברהם — הרי
 אסור להורות "הלכה בפני רבו" (ברכות לא,
 ב. וש"נ), ואברהם הי' רבו של יצחק?

לכאורה אפשר לומר, שיצחק תיקן תפלת
 מנחה שלא בפניו של אברהם — כדמוכח
 ממ"ש (חיי שרה כד, סג) "ויצא יצחק לשוח
 בשדה".* אבל עדיין אינו מובן, איך נשארה

(* ועפ"ז מובן הטעם שהתפלל בשדה, אף

וכן כל תיבה שתחלת יסודה צד"י, והיא באה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל, נותן טי"ת במקום תי"ו, ואינה ניתנת לפני אות ראשונה של יסוד התיבה, אלא באמצע אותיות העיקר, כגון נצטדק מגזרת צדק. . ותיבה שתחלתה סמ"ך או שי"ן, כשהיא מתפעלת, התי"ו מפרדת את אותיות העיקר, כגון. . מסתולל בעמי מגזרת דרך לא סלולה", ולא כמו שמפרש בפ' וארא⁷², "מסתולל", "מגזרת מסלה" (בפנימיות הענינים) — כי בפ' וארא, בהתחלת הגאולה, יש כבר "מסלה" לגאולה, משא"כ בפרשתנו, בהתחלת הגלות, הרי זה בבחי' "דרך לא סלולה", אבל זהו רק בחיצוניות, ואילו בפנימיות, הנה גם הדרך לא סלולה של הגלות היא "מסלה" לגאולה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 363 ואילך.

